

Inspiratie en “Damunt de tu, només les flors”

Overall is inspiratie. Je moet er natuurlijk wel oog voor hebben. En er is het element timing: op het verkeerde moment kan de mooiste aanleiding om tot creativiteit te komen, doodvallen.

Timing

Zo kocht ik elf jaar geleden een CD doosje met het complete piano oeuvre van de Spaanse componist Frederic Mompou, gespeeld door de componist zelf. In die tijd verzamelde ik nog CD's, al had ik het

ooit gestelde doel om alle op CD uitgebrachte pianomuziek te bezitten, moeten opgeven bij gebrek aan ruimte. Maar solo pianomuziek, en vooral van een mij nog onbekende componist: dat kocht ik nog steeds, vaak zonder het in de winkel eerst te beluisteren. Thuisgekomen las ik het begeleidende boekje, luisterde naar CD 1 en een stukje van de tweede. Ik vond het aardig, maar het pakte me niet echt. Het had iets van Debussy, iets van Fauré, iets van Satie maar het was me hier en daar te abstract, te dissonant. Ik werd niet geïnspireerd. Dat lag aan mij. Ik was er niet rijp voor. Het doosje ging verder

onbeluisterd de Ikea-Benno in. Timing.

Sindsdien nam mijn leven een andere wending. Mijn huwelijk strandde (voor de goede orde: dat kwam niet door de aanschaf van het doosje Mompou) en het wegvallen van allerlei aardse “zekerheden” leidde tot een verdieping op spiritueel gebied. Wanneer een mens opeens geen partner, geen kinderen, geen huis, geen baan, geen status, weinig familie en een fragiele gezondheid heeft – en toch gewoon in leven blijkt te blijven: waardoor wordt hij dan nog bepaald? Met andere woorden, de vraag: Wie ben ik? diende zich aan. Een cursus mindfulness kwam op het goede moment en een meer boeddhistische wijze van beschouwelijkheid deed zijn intrede en verrijkte mijn leven.

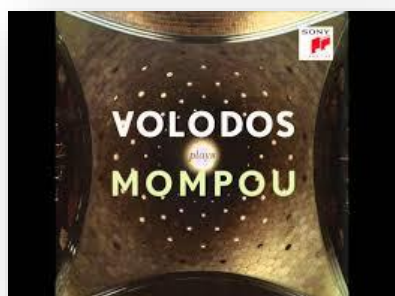
Inmiddels ontmoette ik de liefde van mijn leven en na een vriendschap van zeven jaar bleken wij tot onze grote verrassing en enorme vreugde onze dans ook als echtgenoten te mogen voortzetten – elke dag een bron van geluk. Samen een spiritueel pad bewandelen is meer dan dubbele vreugd. Er volgde een explosie van creativiteit en er kwamen gedichten. De gedeelde liefde voor muziek, het schrijven van gedichten en een enorm teken- en schildertalent (dat laatste slaat niet op mij, maar op Debbie, mijn geliefde) bleken een gouden combinatie. Vooral vanwege de spirituele verdieping van waaruit wij ons bestaan samen beleven en benaderen.

Mompou

Maar wat heeft dit alles nu met Mompou te maken? Welnu, onlangs stuitte ik op een nieuwe CD met pianomuziek van Mompou. Een selectie van enkele mooie stukken, fraai gespeeld door niemand minder dan de pianist Arcadi Volodos.

De CD kwam met een mooi boekje en dit keer gebeurde er iets heel anders bij het beluisteren dan elf jaar geleden: elke noot kwam rechtstreeks binnen. Dezelfde muziek, ook een goede pianist, dus dat was het verschil niet. Wat wel anders was: de geest was inmiddels vruchtbaar om de spirituele lading van de muziek te ontvangen. Het proces van creativiteit ging in werking. Ook het oude doosje met CD's van elf jaar geleden kwam weer uit de kast en werd dit maal herhaaldelijk aandachtig en geheel beluisterd. Dit was schitterende muziek! Timing.

Eén van de stukken op de nieuwe CD viel bijzonder op, omdat het niet op de oude CD's stond: het droeg de lange, fraai klinkende titel "Damunt de tu, només les flors". Wat zou dat nu zijn? Het boekje bij de CD bracht eerste hulp: het bleek te gaan om een lied met pianobegeleiding, dat door de pianist

knap was gearrangeerd voor piano solo – een zogenaamde "transcriptie". In de geschiedenis van de pianistiek zijn er altijd grote en creatieve pianisten/componisten geweest die op die manier hun creativiteit en compositie-talent tot uiting brachten, meestal door het bewerken van composities van andere grote componisten. Liszt deed het voortdurend, en meer recent kan met name de pianist Vladimir Horowitz worden genoemd als schepper van dergelijke transcripties. Volodos houdt er ook van en is hard op weg om tot de groten te gaan behoren op dit gebied. Zijn transcriptie van het lied

van Mompou is meesterlijk.

Josep Janés

Nou ja, "het lied van Mompou": eigenlijk, zo bleek, is de tekst van het lied niet van Mompou. En het is in oorsprong ook geen lied, maar een gedicht. De schrijver is de Spaanse dichter Josep Janés. Mompou en Janés waren goede vrienden en in 1942 heeft Mompou het gedicht op muziek gezet (samen met nog een paar gedichten, in de cyclus *Combat del Somni*) als lied met pianobegeleiding.

Het is sindsdien een veel gezongen compositie en er zijn veel mooie uitvoeringen en opnames van, zowel met mannelijke als met vrouwelijke zang. Eén opname valt bijzonder op, vanwege de intimiteit ervan: hij is uit 1972 en de sopraan Victoria de los Angeles zingt het lied in haar huiskamer, met Frederic Mompou zelf aan de piano.

Josep Janés

Het beluisteren van de transcriptie van Volodos is één ding, het luisteren naar de zanguitvoering is een tweede, maar vervolgens dient de vraag zich aan: wat wordt er nu eigenlijk gezongen? Een in 2011 met Debbie gevolgd cursus Spaans van drie weken bleek ruim voldoende om vast te stellen: dit is geen Spaans. Maar het lijkt er wel op. Het is Catalaans. Niet vreemd, want zowel Mompou als Janés zijn geboren in Barcelona en omgeving en zij hielden van hun geboortestreek.

De tekst van het lied/gedicht was op internet snel te vinden: het bleek een sonnet te zijn, in tamelijk klassieke vorm qua rijm en ritme. Mijn belangstelling nam toe. Zou dit te vertalen zijn? Na de afgelopen jaren een paar gedichten uit het Duits te hebben vertaald/herdicht van o.a. Hesse en Rilke, was mijn vertaaldrang nog niet gestild, integendeel. Een kleine rilling liep over mijn rug. Ik voelde dat een gedicht zich probeerde te melden. Gejaagd zocht ik op internet naar vertalingen: gelukkig, geen Nederlandse. Niets zo dodelijk voor een net gewekte vertaahonger als het vinden van een goede (of nog erger: perfecte) Nederlandse vertaling – dan is de lol er wel vanaf. Wel vond ik, heel gelukkig, andere vertalingen. Een Duitse, twee Spaanse, vier Engelse en een Franse. Sommige letterlijk, sommige poëtisch. Dat was een mooie oogst.

De hoop groeide. Na het bestuderen en vergelijken van de vertalingen, en met behulp van een Catalaans-Nederlands woordenboek, werd me de betekenis – zowel de letterlijke als de dichterlijke – van de tekst geheel duidelijk. Dit was een schitterend, ontroerend gedicht dat wachtte op een Nederlandse vertaling!

Inmiddels had ik mij ook op de pianopartituur gestort. Ook die was op internet te vinden en het bleek niet zo heel lastig – een dagje puzzelen – om een arrangement¹ voor piano-solo dat ik zelf

kon spelen. Zo gingen een paar dagen van spelen met tekst, noten en toetsen voorbij.

Na mijzelf aldus voldoende te hebben doorweekt met deze nieuwe bron van inspiratie, kwam het moment waarop ik een pen greep en een stuk voorhanden papier: de achterkant van een envelop die juist met de post was gekomen – inspiratie moet je niet uitstellen met het zoeken naar je mooie schrijfblok, je pakt wat er op tafel ligt. Ik ging van start.

Transcendentia

Gedichten bestaan al. Alle gedichten. Alle schilderijen, beelden, romans en muziekstukken trouwens ook. Ze vertoeven op een plek die we kunnen bezoeken als we geïnspireerd zijn en het aardse gedoe even kunnen overstijgen. Een plek waar dat wat nog niet is, overgaat in dat wat is, waar het ongemansifesterde tot leven komt en zich vormt. Ik zou die plek “Transcendentia” kunnen noemen, dat is een kort woord en het geeft aan wat ik ongeveer bedoel. Afhankelijk van het talent van de kunstenaar kan hij makkelijker en vaker deze plek bezoeken. In uitzonderlijke gevallen is hij er vrijwel steeds: Mozart moest zo ongeveer de deur naar Transcendentia dichthouden om niet te verdrinken in de nieuwe muziek die over hem heen stroomde.

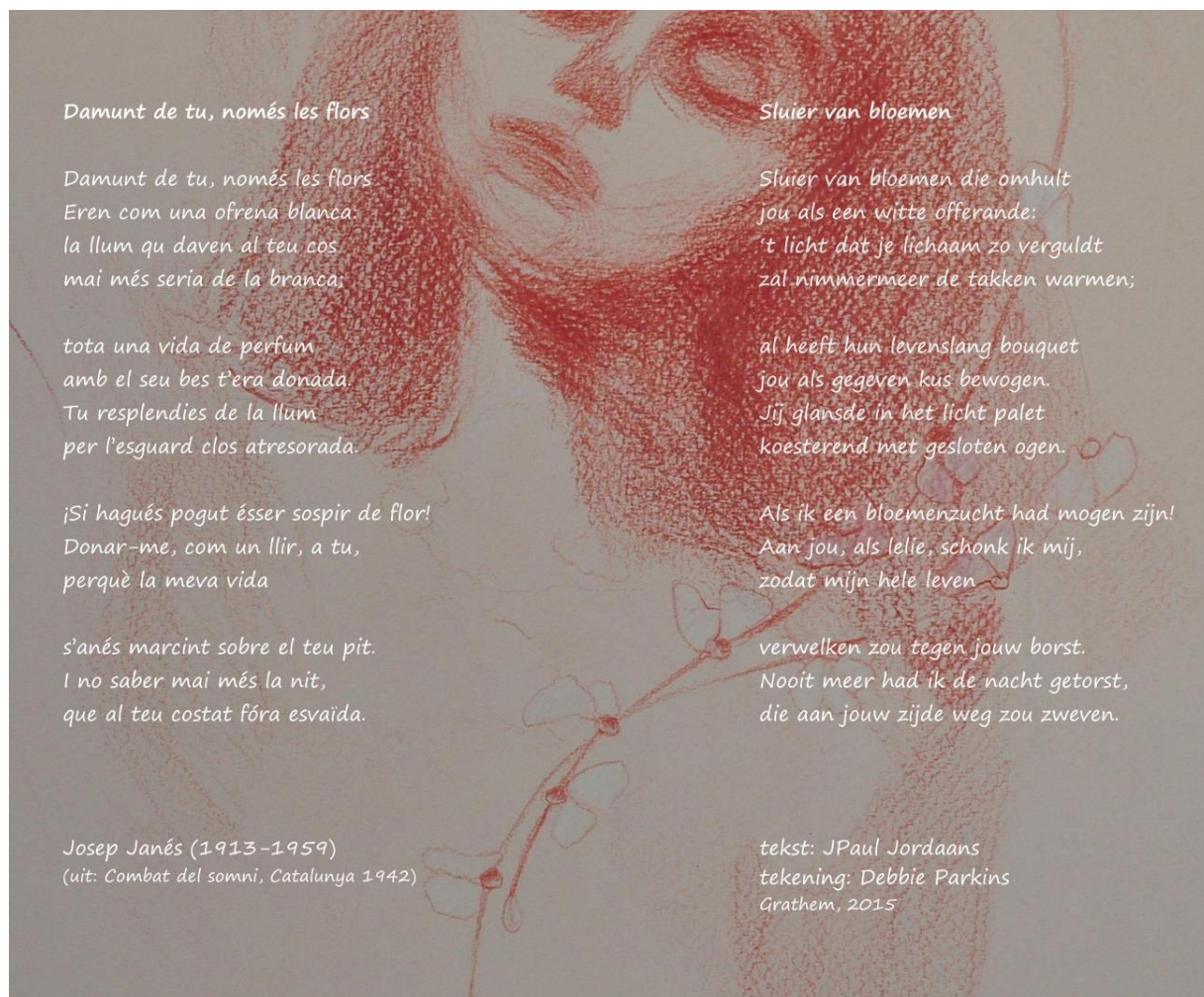
In zo’n toestand van inspiratie gekomen, grijpt een dichter (in mijn eigen geval) het gedicht dat hij heeft uitgezocht (of: dat hem heeft uitgezocht) bij een regel en trekt het hele ding naar beneden tot het op zijn papier valt. Soms duurt dat dagen en vallen de woorden of zinnen één voor één en in de verkeerde volgorde. Een andere keer laat het gedicht gemakkelijk los en komt het vlot in zijn geheel “naar beneden”.

Ik had mijzelf ook nog de taak gesteld, de vertaling “zingbaar” te houden (het was immers ook een lied) – wat het aantal geschikte rijmwoorden nog verder beperkt – maar toch plukte ik de tekst van de herdichting in een paar uur tijd in vrijwel kant-en-klare vorm uit Transcendentia. Een cadeautje.

Tekening van Debbie

Een laatste creatieve uiting kwam tot stand vanwege onze website. Daar moest het gedicht natuurlijk wel op. Zoals gebruikelijk, met de oorspronkelijke tekst, daarnaast mijn herdichting/vertaling en voorzien van een passende tekening/schilderij van de hand van Debbie. Dat was nog even zoeken, een paar tekeningen leken qua vorm heel geschikt maar deden afbreuk aan de leesbaarheid van de tekst wanneer we ze als achtergrond gebruikten. Debbie was inmiddels ook geïnspireerd geraakt voor een nieuwe creatie, speciaal voor “Damunt de tu, només les flors”. De klaagzang bij het met bloemen overdekte lichaam van een gestorven geliefde bracht haar tot een fraaie tekening in de stijl van Edvard Munch, die perfect de sfeer van het gedicht ademt.

¹ Een opname van dit arrangement, gespeeld door mijzelf aan de piano, is [hier](#) te vinden.

En zo waren wij een heerlijke week in februari en een mooie creatie verder!

Zij bestond al, ook 11 jaar geleden – alleen kon ik er toen niet bij. Nu wel, en gelukkig was een ander mij in de tussentijd niet vóór geweest.

J.Paul Jordaans, 1 maart 2015

Meer vertellingen? Kijk [hier](#)

Dankbaar? Kijk [hier](#)